

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 12 kor.
Félévre . . . 6 „
Negyedévre . . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:

VERES JÓZSEF.

Fetelős szerkesztő:

HAJTS BALINT.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . . . 4 „
Nyolczad oldal . . . 2 „

„Néhány szó a Brit és a Külföldi Bibliatársulat munkájáról százéves jubileuma alkalmából 1904.”

Ily cím alatt a nevezett társulat már a mult év derekán egy kis röpiratkában felhívta a nagyközönség figyelmét százéves fennállásának megünneplésére. Felhívásával a Brit és Külföldi Bibliatársulat teljes joggal fordulhat mindenféle nyelven mindenféle néphez, a mely működésének áldásaiból kivette részét. Magyar bibliánkat ha tekintjük, száz közül talán egyet találunk, a mely nem e társulat közreműködésével jutott volna az olvasó kezébe. Helyén való, hogy ennek hálás elismerésével a Bibliatársulat százéves működésének megünnepléséhez mi is sorakozzunk.

A tervezett ünnepélyességek nagyszerűségéről némi képet alkothatunk magunknak, ha olvassuk, hogy „az 1904. évi március 6-ra eső vasárnap a *biblia vasárnapja* lesz. Minden keresztény templomban a prédikáció tárgyát az fogja képezni, hogy „*miként terjessék a biblia mennél nagyobb számban.*“ Nagy hálaadó istentiszteletet fognak tartani Londonban az „Albert-Hall“-ban, márc. hó 7–12-ig; ezután hét napon át Anglia nagyobb városaiban, a következő hónap egész folyamán pedig Nagy-Britannia minden részeiben ünnepi összejeveteleket fognak rendezni.“

Ily nagyszerű vallásos ünnepséghez csakis Anglia szolgáltathatja a megfelelő közönséget, környezetet, keretet. Nekünk — alighanem a legbuzgóbbaknak is sok lenne a jóból. Bele is fáradnánk; — de annyi ünneplésre rá sem érnénk. Ezt a dicsőséget szívesen hagyjuk az angoloknak. Mi beérjük a „bevezetéssel,“ hogy t. i. március 6-a nekünk, a ma-

gyarhoni ág. hitv. ev. egyháznak is a *biblia vasárnapja* legyen. Nincsen ugyan vasárnapunk, mely ne lenne a bibliának, az Isten szent igéjének szentelve. De hálátlanság volna részünkről, ha épen ez alkalommal egy oly társulat száz éves áldásos működéséről is meg ne emlékeznénk, a mely mindnyájunknak, még a legszegényebbeknek is nemcsak hozzáférhetővé tette az Isten szent igéjét, hanem kiküldöttjei által úton-útfélen kínálgatja az élet kenyerét, csekély pénzért, és ha az se lenne — ingyen, hogy minden éhező megelégtessék. Legyen bár a mi ünneplésünk szerény, egyszerű; csak szíveinket hassa át az Isten szent igéjén alapuló hit és a Krisztusi szeretet, úgy a mi ünneplésünkből sem fog hiányozni a benső melegség és áldott lesz a mi ünneplésünk is. A reformáció vívmánya, hogy a szent ige ne csak egy kiváltságos osztály számára legyen nyitott könyv, hanem hogy a hívők egész serege előtt megnyiljék az isteni igazságnak kincses tárháza; de hogy e vívmány ne maradjon pusztán elvi jelentőségű nyereség, hanem legyen élő valósággá, azon a keresztyén társadalom bármely szerve vagy intézménye nem lendített annyit, mint a „Brit és Külföldi Bibliatársulat.“

Egyéb bibliatársulatok, ha egy népet, egy nemzetiséget, egy nyelven látják el a szent könyvvel, ily szűk határok közt is alig állják meg a versenyt az angol bibliatársulattal, mely az egész földkerekségén minden népekhez, minden nyelveken elviszi bibliáit és szíves tervszerűséggel oly bámulatos eredményeket vivott ki, hogy méltán elismerhetjük, vallhatjuk: ez nem gyenge emberi kezek műve, hanem „Az Úrtól lett ez, mely csudálatos a mi szemünk előtt!“ (Zsolt. 118. 23.

Pál apostol óva inti Timótheust (I. lev. 6. 5.) hogy távozzék el azoktól, a kik az isteni szolgálatból „külső kereskedést“ csinálnak. Nem tagadjuk, hogy az angoloknál még a vallásos téren is bizonyos üzletszerűséget vélünk tapasztalhatni, a mely a „külső kereskedéssel“ közeli rokonságban látszik lenni. Az angol jellem, az angol természet más mint a mienk. A helyett azonban, hogy e miatt gáncsokodni merészelnénk, helyesebb lesz beismernünk és bevallanunk, hogy minálunk nagyon is érezhető annak hiánya, a mi nek ők bőségében vannak. Mi hallgatunk, ők hangosan hirdetnek, mi szerényen visszavonulunk, ők öntudatosan kiállnak a nyilvánosság elé. Nem mondom, hogy utánozzuk őket és legyünk angolok, de (a túlzások mellőzésével is) sokat tanulhatunk tőlük.

Az ünnepélyességek dicsőségéből bőven ki fog ugyan jutni az ünneplő Bibliatársulatnak. A dicsőség mégis Istené lesz. Őneki fognak hálaéneket énekelni, Ő hozzá fogják sziveiket felemelni hálaímaikban. És velök mi is hálaát adunk a mennyei kegyelemnek, mely az élet vizének kiapadhatlan forrását számunkra is megnyitotta — és a bibliatársulat révén folyton bőségesen buzogtatja lelkünk üdvösségére.

De nem oly értelemben ünnepel a Bibliatársulat, mintha száz éves működésének sikereiben megnyugodva, immár pihenőre akarna térni. A társulat azzal akarja különösen áldásossá és emlékezetessé tenni ünneplését, hogy „száz újabb bibliaárust és száz bibliaárusnőt fog alkalmazni; hogy a bibliát oly nyelvekre is fordíttatja, a melyekre eddig még lefordítva nincsen és hogy a vakok számára már eddig 30 nyelven kiadott bibliák kiadványait is szaporítsa.“

E célok megvalósítására a társulat *hat millió koronát* akar gyűjteni jubileumi alapul. Kétségtelen, hogy a társulat az összeget, akár a mi hozzájárulásunkkal, akár a nélkül is összefogja gyűjteni. Ha azonban meggondoljuk, mennyi áldást árasztott a társulat működése hazai evang. egyházunkra, mily nagy összeget áldozott különösen az utóbbi években a magyar bibliafordítás revíziójának eszközlésére, megbocsáthatlan lelketlenség volna részünkről, ha a márc. 6-án tartandó biblia-

ünnepeink alkalmára rendelt offertóriumok a filléreskedésen felül nem emelkednének. Buzduljunk! — buzdítsunk! — Valójában méltodogra történik a bőséges adakozás! — Ha még oly bőséges lenne is, a vett kölcsönnek csak igen csekély részét szolgáltatnók vele vissza.

Nagyot sóhajtunk, ha olvassuk, hogy a világra ható társulat ügyeit „36 világi férfi igazítja, világi elnökkel,“ mert hisz „a világiaknak tiszte arról gondoskodni, hogy a szentírás könyvei napvilágot lássanak és forgalomba jöjjenek,“ míg „a lelkészi elemnek tiszte magyarázni és hirdetni az Isten igéjét.“ (Balogh F. „A bibliatársulat“ 4. l.)

Mit lehetne, mit kellene e tekintetben világi urainknak az angoloktól eltanulniok, azt lássák meg ők. De hogy nálunk lelkészeknél is sok a mulasztás, azt szívleljük meg mi. A ki a szentírást magyarázni, a ki az Isten igéjét szívvel-lelékkel hirdetni akarja, annak magának is benne kell élnie, benne kellett feltalálni „örök életét.“ (Ján. 5, 39.) Hányan vagyunk, a kik a sok hírlapolvasástól rá sem érünk komolyabb tudományos munka olvasására? — A bibliát pedig — azt képzelik legtöbben — ugyis eléggé ismerjük! Ha testvérekkel találkozva felvetjük a kérdést, hogy hányan keresnek naponként lelkiépülést, vigasztalást a szent könyvben, vajmi szégyenletesen habozók sokszor a feleletek. Legyen a bibliaünnep serkentő arra, hogy ne csak a kiadandó bibliák számának szaporítására közreműködjünk, hanem hogy az isten igéjének rendes és áhitatos olvasása, tanulása a szó igaz értelmében lelkünk mindennapi kenyere legyen, hogy jó példával, tanítással, buzditással gyülekezeteinkben is ne csak a bibliák, hanem a bibliaolvasók, az igaz hitben élő keresztyének számát is szaporítsuk. Így lesz igazán Isten áldása a mi ünneplésünkön!

Stettner Gy.

„Elemi iskolai evang. vallástánításunk kérdéséhez.“

II.

A tanítás foganatos és eredményes volta érdekében a vallástánítók minden erejüket és képességeiket arra fordítják, hogy előadá-

suk módja, iránya a tartalomhoz képest lehetőleg szemléletes és a gyermek képzelő s gondolkozási fokának megfelelő, lelkületére hatékony, érdeklődését felkeltő és figyelmét lekötő legyen, hogy megszeresse az elsajátítandó tananyagot, illetve az előadott bibliai történeteket, melyek eseményeit és személyeit a tanító oly modorban igyekezzék vele megismertetni, mintha az események lefolyását s a személyek életét, működését cselekedeteit saját szemével látná, szavakat saját füleivel hallaná.

Mindezen érdek — felkeltésre, figyelem lekötésre, s az események és személyek szemléletes megjelenítésére fölöttébb alkalmasok az Ó- és Újtestamentumi történetek. S épen azért kell ezen történeteket az elemi iskolai ev. vallástanításnál nemcsak kiinduló pontul de tulajdonképeni lényegül s tartalmul venni, anynyival is inkább, mert ezen történetek tárják fel a gyermek lelke előtt az emberi nem üdv történetének az idők folyamán fokozatosan kiemelkedő tényeit, a Krisztus Jézus születésével, életével, tanításával könyörülete csodás tetteivel, engesztelő áldozatként elszenvedett kínos halálával teljessé és tökéletessé tett váltság az örök életbe nyúló magaslatáig, sőt azt is: mint uralkodik azon beláthatlan magaslatokon túl — és felülemelkedett üdvözítő Ur Jézus Krisztus az általa megváltott emberiségen, s mint hívja, gyűjti az embereket egyháza tagjaivá, hogy *legyenek mindnyájan egyek ő benne és ő általa és az egész föld keletkezésén legyen egy akol és egy pásztor.*

Ezen történeteknek mint átveendő tananyagoknak kiválogatása azonban a lehető legéberebb körültekintéssel s pedagógiai tapintattal történjék, t. i. hogy ne a történetek sokasága és különfélesége s azok olvasó könyvbe halmozása lebegjen a válogatók és összeállítók szeme előtt, azon különben jószándékú célzathból, hogy a gyermekek minél több történetet tudjanak s emlékezetükben megtartsanak; mert nem ez a fő az elemi iskolai ev. vallástanításnál, hanem az a fő, és mindeneknél fontosabb, — mondhatnám *kizárólag lényeges* e téren való összes munkánknál és igyekezetünknel, hogy a gyermekeknél igazi, maradandó mély érdeklődést

keltsünk a vallás magasztos tárgya: *Istennek Jézusig s a Jézusban tett kinyilatkoztatása szövege az emberiség üdv története iránt, mi mellett végcélünk mindig az legyen, hogy a gyermekeket tanításunk folyamán az előadott történetek útján és közvetítésével hívő keresztény jellemké, vallásos erkölcsös egyedekké neveljük!*

Az ily tanítás módot azonban alig mérítheti a tanító bármely s bármennyire is tökéletes iskolai módszertani vezérkönyvből; mivel itt minden a tanító személyiségétől, — illetve lelkületétől, tárgyismeretétől, egyéni hite és meggyőződésétől, a tanítványok s egyháza szeretetétől, jellemétől s lelkiismeretétől függ. Formát és schablont lehet intézetben könyvből megtanulni s az intézetben avagy később az életben gyakorlat által elsajátítani, sőt u. n. „vizsgacredmény“ is „közmegelégedésre“ lehet elérni s bemutatni, ha arra fektetjük a fősúlyt, hogy a gyermekek a nekik feladott leckéket könyv nélkül jól megtanulják, mint mondani szokás „bemagolják,“ — „bevágják,“ — aztán egy szó hiba nélkül, betűt sem tévesztve „elfűjják,“ — mit korántsem akarok pellengére állítani, — hiszen ez is munka, különösen a kedves iskolás gyermekek részéről, kiket ezért meg nem dicsérni lelketlenség számba menne, midőn tudjuk, hogy közülök nem egynek mennyire megfájulhatott az agyveleje míg azt a még nem odavaló, nehéz és semmiképen meg nem emészthető lelki különleges eledelt nagy keservesen, tán könnyyek hullatása s kínos verejtékezés közben begyömszölnie sikerült! Erősen hangsúlyozom, hogy a vallástanítás valódi üde színét, tartalmának melegét, igaz eredményét, tartósságát s az életre kiható maradandóságát mindig a tárgy kezelésének minősége, s az előadó tanító egyénisége, gondolkozása, élete, jelleme határozza meg. A vallástanításnál pedig nem a „sok,“ nem a „mennyiség,“ de a „mi“ és a „minőség“ mérlegelendő. Mert a vallásnál és a hitnél nem az jó tekintetbe, hogy mennyit tud valaki a tanból, de az: „hivő-e?“ és „milyen az életben a viselkedése? magatartása?“ Lehet valaki kegyes és jámbor keresztény ember a nélkül, hogy a Dr. Luther Márton (vagy akarki más nagy reformátor)

kátéját tudná, s a symbolikus könyveket ismerné; s viszont más valaki tudhatja nemcsak a kátét, de a theologia egész történetét s rendszereit is összes melléktudományaival, mégis hitetlen és rossz keresztény!

A ki eddigi — immár harminchárom évet haladó — lelkészkedésem alatt mindig előszeretettel foglalkoztam, s foglalkozom is az elemi iskolás ev. gyermekek és ismétlősök vallásitanításával, mondhatom, hogy saját tapasztalásomból ismerem ezen tanításnak bájos de bajos oldalait is, ismerem gyönyöreit de nehézségeit is.

Tagadhatlan lelki öröm az a jól előkészített fejlettebb tanítványoknál hetenként 1—3 órányi időt vallásitanítással eltölteni . . . de mily fáradságos az előkészítés munkája? arról nem lehet fogalmuk sem azoknak akik a gyermekek tanításával magok nem foglalkoznak! S mily nagy gondot okoz egyik alkalomtól a másikig az okvetlenül elmondandók rendszeres kiválogatása,? azt csak a tárgya iránt érdeklődő lelkiismeretes tanító ítélheti meg! Tegyük még hozzá, hogy mindezen előkészület, gond, munka, igyekezet, buzgalom, szorgalom, törődés sokszor mégis mily könnyen füstbe megy, — s kőd és páraként semmivé lesz! — Mily hirtelen felednek a gyermekek!? A szünidő alatt rendszerint elpárolog fejökből a szorgalom idő alatt elsajátított tananyag! Mert ám a szünidőn át nem igen vesznek könyvet — s vallásitanít épen nem — a kezökbe, hogy azt át meg át olvasgassák! De hát kérem — vehetjük-e azt tőlük tulajdonképen rossz néven, — s valami főbenjáró nagy mulasztásul róvhatjuk-e azt fel nekik? Ugyan, ugyan, valljuk és ösmerjük be inkább magunk is, hogy mai tanrendszerünk mellett a szegény iskolás gyermekcsék eléggé meggyötrődtek tankönyveikkel az éven át . . . tán meg is csömörlettek tőlök? Gyógyuljanak hát, üdüljenek hát, fürödjenek, lubickoljanak hát a csurgatott szinméznél is edesebb arany szabadság éltető levegőjében, melyet néhány hét elröppentével ismét az iskola fülledt s tudományos szagú levegőjével kell fölcserélniök!

Tárgyunkat véve azonban mindez egészen másként föstene, ha tanítványainkban

a vallástani órák idején igazi érdeklődést tudnánk ébreszteni iskolai ezeo legfontosabb tudományuk iránt, annyira, hogy e tárgyokkal aztán pihenő idejökben is jószántukból, önmaguktól s lelki szükségből foglalkozzanak. Mert csak ott képzelhető törekvés a haladásra s a tökélesedésre a hol valamely tárgy megismerése s önlelki szükségletei kielégítése iránt fölébredt érdeklődés folyton ösztökéli az embert önművelődésére s ezáltal a tökéletesedésre! Ezt elérni már az iskolai gyermekeknél legyen evang. iskolai vallásitanításunknak kiváló célja és kitűzött feladata. S hogy ezen eszményi feladatot evang. iskolai vallásitanításunk tényleg megközelítse, illetve meg is oldja: gondoskodjék egyházegyetemünk tanügyi bizottsága utján arról, miszerint evang. elemi iskoláinkban a vallásitanításnál még mindig divó középkori járom és lélekölő iga, mint a felnövekedő ev. gyermekesereg valláserkölesi érzületének s öntudatos keresztény önálló jellemmé fejlődhetésének ádáz ellensége, — értem a *gépics magoltatást, scholasztikus és dogmatikus emlékeltetést* — igénybe „*mint rendszer*“ — többé ne vétessék, hanem elvetessék, betiltassék s alóla ev. iskolai növendékeink felszabadíttassanak.

Legyenek a vallástani órái nemcsak az elméletben, de a gyakorlatban is legvonzóbbak s a legépületesebbek a szó valódi nemes értelmében.

Lelki örömmel venném, ha e nagyfontosságú neveléstani kérdéshez kedves munkatársaim közül sokan hozzászólnának s alkalmat szolgáltatnának drága áron megváltott evangyéliumi magyar protestáns egyházunk s iskolai nevelés ügye előbbre vitelét célzó tárgyas és tanulságos eszmecserére!

Rima-Brézón, 1904. február 8.

Liszka János.

Fölvívás a magyar nőkhöz.

(Felkéröttünk a „magyar nőkhöz“ intézett e felszólítás közzétételére. A jó cél érdekében szívesen teljesítjük a kérelmet.)

A „Mustármag“ szerkesztője által rendezett szeretetvendégségen az ott összegyűlt előfizetők, a szerkesztővel élükön, kimondották, hogy szent kötelességüknek ismerik

azon munkálkodni, hogy Magyarország minden városában és falujában akadjanak nők, a kik képesek, Isten országának terjesztéséért valamit tenni. El kell már egyszer vetnünk magunktól azt a veszedelmes előítéletet, hogy a hitélet fölébresztése és erősítése, a lelkeknek az Istenhez való vezetése csupán a papok dolga. Meg kell látnunk, hogy szegény magyar népünk teste száz sebből vérzik s hogy mind e sebek közt a legfájóbb és legveszesebb az, hogy százezren és száz ezren járnak Isten nélkül, hit nélkül a bűn útjain. S tudnunk kell azt is, hogy e száz ezrek felerészben nők és hogy a nők szívéhez hozzáférközni, nekik lelki segítséget és erősítést nyújtani a nők vannak hivatva. De a kik másokon az evangéliumnak egyedül biztos gyógyszerével segíteni akarnak, azoknak maguknak már meg kellett izlelni és tapasztalni annak gyógyító, vigasztaló, föl-emelő erejét. Mert a ki azt hiszi, hogy ő a maga erejéből, a maga jósága által elegendő erős arra, hogy másoknak igazi segítséget tudjon nyújtani, az nagyon csalódik, az jobb ha munkába se indul, mert ugyis hamarosan meg fog lankadni, s az akadályoktól visszarettenni. Ösmerjük el mindnyájan, hogy előbb vennünk kell az Istennek kegyelméből, mielőtt másoknak valamit adhatnánk. Arra szólítjuk föl tehát a magyar nőket, mindenütt ahova ez a szózat el tud hatolni, hogy azok, akikben komoly vágyódás van arra, hogy valami jó munkát végezzenek, első lépés gyanánt azt tegyék, hogy szent elhatározással kezdjék olvasni a bibliát, akár külön-külön, akár, ha ketten-hárman akadnak egy-egy helyen együttesen. Olvassák azt minél alázatosabb szívvvel, legelőbb is azt kutatva, mit kell abból önönmagoknak meríteniök s a magok lelki életében és aztán külső életében is, megvalósítaniok. Aztán imádkozzanak minél többet és pedig ne mások által leirt imákat elolvasva, hanem a saját szívéből, akármilyen dadogva is eleinte, csak imádkozzanak és pedig ne csupán földi vágyaik kielégítéséért, a mindennapi kenyérért, jó egészségért, kedveseik életben maradásáért, hanem főként, első sorban: lelki javakért, Istennek drága kegyelmi ajándékaiért. Ne ijedjen meg senki, a ki a maga városában egyedül van, a ki e fölszólítást szívére veszi, csak olvassa a bibliát, csak imádkozzék, az Ur egyengetni fogja az ő ösvényeit is. De ha ketten, hárman vannak, azok már együtt is imádkozhatnak és jusson eszükbe az Ur mondása: „A hol ketten vagy hárman együtt vannak az én nevemben, ott vagyok közöttük.“ A mely lé-

lek komolyan keresi az Urat, meg fogja találni, a ki pedig megtalálta, az munkát is fog kapni. Mindenütt vannak gyermekek, akiket vasárnaponként össze lehet gyűjteni és velök vasárnapi iskolát tartani, akadnak fiatal leányok, akiket meg lehet hívni, hogy velök együtt olvassuk a bibliát s bátorítsuk őket is, hogy abban önnálón kutassanak s a maguk lelkéből, a saját szavaikkal, imádkozzanak. Szegények is akadnak mindenhol, azok körül is mennyi munkát találhat a keresztyén nő! Meglátogatni őket, vinni nekik jó olvasmányokat, velök együtt olvasni, őket ha kell, anyagi segítségben részesíteni, de mindenesetre lelki vigaszban, erősítésben. Csak a kezdet legyen meg, az első lépés, a többit is megadja az Ur, ha hittel tekintünk föl reá s igazán vele, érte, általa kezdünk munkálkodni. A már megindult, vagy meginduló evangéliumi munkák iránt szélesebb körökben való érdeklődés fölkeltésére alkalmasak a szeretetvendégségek, melyekről külön, hosszabb cikkben emlékezünk meg,

A hol a nők tanácsra, utasításra vágyanak, forduljanak a lelkészhez, vagy ha bizalommal fordulnak a „Mustármag“ szerkesztőjéhez, vagy a Bethánia-egyesülethez, azok is szívesen adnak részletesebb utmutatást, vagy ajánlanak és küldenek alkalmas könyveket, pl. Utmutatót a bibliaolvasáshoz, vagy olyan könyvet, melyben egy-egy rövid bibliai elnélkedés van mindennapra, vagy jó kis olvasmányokat a nép, a gyermekek számára.

Bizalommal fölkérem a lelkészeket is, akiknek ez a kis fölszólítás kezökbe kerül, biztassák ők is a nőket ilyen alapon való megindulásra, saját hitükben való erősödére, szerény de igazi keresztyén szellemű munkálkodásra. A lelkész és gyülekezete, az egyház és haza egyaránt csak hasznát láthatja ennek. A kegyelem Istenének nevében bocsátom ki e felszólítást, legyen rajta az Ő, mindeneket lehetségessé tevő áldása!

Vargha Gyuláné

a „Mustármag“ szerkesztője

Belföld.

A ki kertjét szereti, szép virágokat és kitérő konyhakerti terményeket akar, az fedezze magának szükségletét *Mauthner Odön cs. és kir. udvari magkereskedésében Budapestén, Rottenbiller-utca 77.* A cég idei árjegyzékét, mely 226 oldalra terjed, kívánatra mindenkinek ingyen küldi. Ezen árjegyzék az általánosan ismert, világhírű, kitérő magvakon kívül, még a különösen érdekes és meglepő

konyhakerti- és virágujdonságoknak egész sorozatát is tartalmazza.

A sárvári evang. belmissió egylet, a soproni evang. theologiai tanári kar és theologiai önképző-kör közreműködésével, Sárvárott 1904. március hó 6-án, a brit és külföldi biblia-társulat alapításának százados és Erdősi Sylvester János, magyar bibliafordító születésének négyszázados évfordulója alkalmával emlékünnepelet tart. Az ünnepély sorrendje: a) A d. e. fél 10 órakor tartandó isteni tiszteleten egyházi beszédet mond Szalay Mihály theol. hallgató. b) A d. u. fél 3 órakor tartandó isteni tiszteleten egyházi beszédet mond Ronay Gyula theol. hallgató. c) A d. u. fél 6 órakor a templomban tartandó vallásos estélyen: 1. Gyülekezeti közös ének. Isten felséges adománya. 587. sz. 1. v. 2. Imádság és megnyitó szó. 3. Erdősi Sylvester János, sárvári tanító és magyar bibliafordító. Történelmi értekezés. Irta és felolvassa: Payr Sándor, theol. tanár. 4. Stein Károly: Áldjátok az Úr nevét. Férfikar, éneklő a soproni theol. hallgatók énekkara. 5. Lévy József: Az apostolok Szavaja: Görög Ernő theol. hallgató. 6. A biblia a XIX. században. Értekezés, írta és felolvassa Zoch Sámuel theol. hallgató. 7. Kapi Gyula: Isten a mi oltalmunk. Férfikar, éneklő a soproni theol. hallgatók énekkara. 8. Szász Béla: A harmincz pénz. Szavaja: Balikó Lajos theol. hallgató. 9. Záró ima. Mondja: Mesterházy László lelkész. 10. Gyülekezeti közös ének. 587. sz. 10. vers.

Mi az a Péter-fillér? kérdi *Desszaffy* püspök körlevelében és így felel a kérdésre: az az összeg, a melyet a szeretet szent Péternek az ő utódjában nyújt. Ez nem a pápának személyes ügye, hanem az egész Egyháznak közös ügye, amelytől a hallhatatlan lelkek üdvé függ. Neki magának (a pápának) mint személynek talán kevesebbre van szüksége, mint egy köznséges polgár embernek? „A szentatya nekünk nem idegen fejedelem.“ „Róma pedig az új Jeruzsálem, az újszövetség főpapjának székhelye, a szent az örök város.“ „A Janiculus tövében dőlnek el a lelkeket érdeklő nagy kérdések, a Vatikán a szent hegy, ahova az egész világ szeme tekint, ahonnan fölkel az a nap, amely az erény és szentség sugarait az egész világra kiárasztja. Itt születnek a legmagasztosabb eszmék, itt készülnek a legcsodálatosabb tervek.“ Majd így kiált fel: „Lehetséges-e, hogy a keresztényeknek ne volna szívük arra, hogy megmentsék a pápa fényes dicsőségét és kimentsék a veszélyből, amelyet az Egyház elleuségei számára készítenek?“ „A lelkek atyja, a lelkiismeret őre, az egyház feje, ő várja a mi segítségünket szorongatásaiban, nem saját céljaira, hanem a megváltás nagy művének folytatására? a lelkek üdvének munkálására.“ stb. stb. (Ilyenekből áll a „Péter fillér“-nek apologiája, a mint az Alkotmány

D. püspök e körlevelét nevezi. Kommentár felesleges.)

Lelkészválasztás. A nagy-szelezsényi ág. hitv. ev. egyház község f. hó 23-án tartott közgyűlésében az egyetlen pályázót, *Moczkovcsák* Ernő vizesréti lelkészt választotta meg rendes lelkészévé.

Külföld.

Franciaországból. — Sokat beszéltek és irtak — s fognak is még — Franciaországban Loisy abbé esetéről. — A „Le Crétien Français“ 212's 213 szám *Loisy*ról, az „Evangéliom és egyház“ írójáról, a párisi Kath. Institut volt tanáráról, kinek műveit pápai szent kárhoztatás szele érte, bőven szól. — XIII. Leó még kimélte Loisyt s műveit, X. Pius már nem; az új pápa szükségesnek látta kárhoztatni Loisy működését, a ki irataiban „megtámadta a kijelentést; az evangéliomok tekintélyét; Krisztus istenségét, tanítását s feltámadását és az egyház isteni szervezetét.“ — A Roma s Loisy közötti harcnak eredménye s kimenetele nem lehet más — úgymond Bourrier idézett lapja — mint a protestantismus, így látta ezt s jósolta is meg a franciák legújabbkori legnagyobb protestáns (s tegyük hozzá: liberális) theologusa: *Sabatier Ágost*, „a tekintély vallásai és a szellemi vallás“ (Les religions d'autorité et la religion de l'esprit) írója.

A nemrég ellhunyt *Sabatier* emlékét, nevezett műve kapcsán mostanában francia hitsorsosaink melegséggel s tanulsággal föl-föl idézik. Teszi ezt a „Le Chr. Fr.“ nagy magasztalással (112. sz.) a lutheránus „Témoignage“ (a múlt évi dec. 30-iki számban) kritikával. „Kimenetel“ (l'issue) cím alatt s „Tu és Petrus“ textussal számol be a Le Chr. Fr., *Sabatier* gondolataival nagy elragadtatással. Hatoljunk be egy kissé mi is e gondolatokba, s *Sabatier* fejtegetéseibe tudni vágyó lélekkel. Kedvenc témája a kétségkívül nagy hittudósnak a történelmi fejlődés, annak a formái, melyek változnak s lényege, mely marad. Ilyen változó forma például a pápás hierarchia is. E hierarchia védői s dicsőítői azt mondják, hogy az örökös, örökké tartó. Nincs igazuk. A rómaiak is gondolták, hitték s mondták, hogy a római birodalom hatalma örökké tartó. Csalódtak. Róma ledől s rabigába görbedt. Így áll a dolog a r. kath. pápás hierarchiával is, ennek is, mikor dönthetetlennek hiszik, gyökerén rágódnak már az új alakulatok. A mi a pápás valláson maradandó, a mi igazán szellemi, az el nem enyészik; a mi azonban tekintélyen alapul, az elveszhet. — A r. kath. vallásnak, avagy a katholicismusban két dolog figyelhető meg: a) a vallás szépsége, mélysége, mely számos, igaz szeretet s nemes eszményről és magasabb hivatásu életről tanuskodó jó keresztényen lelket nevel s vet a felszínre; b) a második dolog a hierarchia, a

hagyományos tekintély elv, a lelkiismeret szabadságát nyügöző zsarnokság, mely avult dogmákba fojtja bele a szabad s kegyes gondolatot. Sokan vannak, kik azt hiszik, hogy ez utóbbi dolognak állandósága biztosítja az előbbinek létét. Ez nem áll: ez képzolódés. Elemezzétek ugy mond Sabatier, a belső érzelmeket s tanácskozzatok a történelemmel s meglátjátok, hogy a hit előbb született meg, mint az orthodoxia, a kegyesség előbb, mint a papi hivatal; utóbbi nem biztosítja az előbbit; a hierarchia, a szervezet függ a vallástól, nem a vallás a szervezettől. Elváltatásnak van itt helye és megkülönböztetésnek. A mindent vakon elfogadók persze ily megkülönböztetéseket tenni nem képesek; nevelni kell őket s képezni erre. Azt is mondják, hogy a középkorban a kath. egyház nagy népvezető hatalom volt, érdemei nagyok, az erkölcsöket szelidítette stb. Ez igaz; de tette ezt az egyház nem szervezete, hanem igazságánál fogva, miután a lelkekre csak az igazság hat állandóan. Ma már azonban ez a középkori igazság nem hatékony; a mai nemzedéket ki nem elégíti. — Minden tekintély relativ. A mi ma tekintély, holnap nem az; ma igazságot látna benne, holnap nem. Nagy hiba tehát a tekintélyt csalhatatlannak s változhatatlannak tüntetni fel s kijelenteni. E kijelentés megöli a tekintélyt, mely aztán csak politikai erővel tartható fel ideig-óráig s végre is a lelkek elnyomása miatt a lelkek fellázadását eredményezi. Nem elnyomni, de az igazságról meggyőzni kell az igazság után áhítozó lelkeket. Hogy lehet — szól Sabatier — e földön valamit csalhatatlannak mondani, a mit javítani, változtatni nem lehet? — A szellem fejlődik, vele fejlődik a vallás is, melyben csak az isteni mag az állandó, marandó. A lelkiismeret dilemna elé vinni nem kell s ha viszik és kiüt a háboru a lelkiismeret és a tekintély között, a kimenetel, a protestálás, a protestantizmus.

A *Témoignage*, luth. egyházi lap is foglalkozik f. évi Január 30-iki számában Sabatier eszméi s vallásos gondolatai menetével, melyet kritizál; kimutatja, hogy Sabatier hol nomista, hol antinomista s Jézusról, a szentségekről, a szentháromságról s a ker. ev. hit egyéb alapkérdéseiről több el nem fogadható tanításokat osztogat. S valóban, ha meggondoljuk, hogy Sabatier a Szentháromságban Jézusnak nem adja meg a helyét, magában a Trinitásban pogányság gyökereit keresi, óv a Jézus és Mária kultustól egyaránt, a szentségeket pusztán symbolumoknak mondja, a megváltás, bűnbocsánat, lelkiüdvösség s végítélet kérdéseit melegen nem fejtegeti, — bizony, bizony nehéz dolog bizonyítani Sabatiernak az ő igazságait, hogy t. i. a szellem vallása azon belső vallás, melyen a Szent-Lélek bizonyossága, mely a szeretet, szabadság s szentesség vallása; a Jézus Krisztus pedig az élet s a keresztyén tanítás középpontja, s közbenjáró Isten és

ember között, kinek Elkütelében először vert gyökeret annak tudata, hogy Isten a mi atyánk. — Látnivaló, hogy Sabatier is, mint minden túlliberalis protestáns gondolkodó az unitarizmussal halad egy úton. Emberré, földivé teszik meg, istenségétől megfosztják a Jézus Krisztust, hogy azután mégis csak nagy erőfeszítésekkel az égig emeljék! Sisi-phusi munka!

A *főkérdés* azonban Franciaországban, ma még mindig az *egyház s állam elválásának* kérdése. Ki tudja mikor s hogyan oldják meg. „Készülünk okosan,“ — ír idevágólag a luth. „*Témoignage*“ Még csak a nehézségek során vagyunk, még nincs itt a veszedelem. Munkálkodjunk; a munkához pedig erőt Isten s a hitünk adjon. Hódítsunk tért, még mielőtt a nagy ütközet órája üt. Tegyük nagygyá ev. egyházunkat. Ebben álljon előgyakorlatunk a csata küszöbén.“ — A „*Le Chr. Fr.*“ Bourrier lapja f. évi január 2-iki száma pedig „nagy krízis“ címen ilyenformán ír: A helyzet nehéz... a klerikalizmus nem gyöngé, erőssé teszik a fegyelmezett papáság, az anyagi gazdagság s a nők rokonszenve és a sokszor célon túllévő liberálisok hibái. Minden, a hitelenséggel határos vélemény nyilvánítása csak használ Rómának... A klerikalizmusok vallási világában is kevés az igazság, s ezért terjed s erősödik a liberálizmus és főleg az ifjabb nemzedéknél. Az elszántság azonban a római táborban nagyobb, mert itt töméntelen a száma azoknak, kik étlen-szomjan, tüskön-bokron menni a római zászló alatt mindhalálig készek. Legió azután azoknak is a száma, kik vakon elfogadják a római dogmát, nem mervén, nem akarván, vagy nem lévén képesek gondolkodni róla. — Vallás a fő téma s beszéd tárgy mindenütt: a családokban, iskolákban, sajtóban, társadalomban s a parlamentben... A szakadás megvan, itt van, — s mi távolítja el, mi nyugtathatja meg? Semmi más — úgy mond Bourrier lapja — mint a *r. katholicizmusnak ev. szellemi javítása*.

Még egy *mulatságos*, de a mellett *taulságos* esemény is nagy port vert föl a napokban Franciaországban. B. abbé volt r. kath. s aztán evangelizált pap ismét a r. kath. egyházba tért át. Van öröm Izraelben! Egy elveszett — nem is juh, de pásztor megtaláltatott! A dolog úgy történt, hogy B. abbé 4 év előtt ev.-á lett. ev. theológiát tanult, ev. papi állást is kapott és megházasodott. Csak-hogy Xantipét kapott feleségül, ki urát gyötörte folyton s végre hűtlenül elhagyta. Most a férj elkeseredésében, újra Róma karjaiba vetette magát a coelibátus ünnepélyes és nyílt magasztalásának beszédjével ajakán. Mi ebből a tanulság? Egyfelől az, hogy az ev. hitéleten sokat rontanak az olyan nők, kik nem állanak a hitvesi erények s feladatok magasztalán; másfelől pedig az a tanulság, hogy szerelmes pátereket nagy tartózkodással fogadjanak

a protestáns egyház kebelébe, akár Francia- akár Magyarországon.

Krupec István.

Irodalom.

A „*Cirkevné Listy*“ folyó évi I. és II. száma megjelent. Az új évet üdvözölte tót hangulatos költeménnyel Boor János, a vezércikkül is szolgáló új évi prózai köszöntést pedig a külföldön élő ev. papi tót patriarcha: *Borbis*, theol. lic. nyug. lelkész Hamelben írta szentirási alapon (Ján. 8. 12), Jézus Krisztus világosságának befogadására s kitartó munkásságra ösztönözvén ev. tót hitsorsosait. — Az I. szám „*Egyházaink anyagi biztosításáról*,” szólván ajánlja, hogy az egyházak, mit már régen kellett volna tenniök, alaptókéket gyűjtsenek, hogy a bizonytalan jövődöben is megállhassanak; a segélyezés elfogadására készséges, marokodanyujtó rendszerben nem rejlik a jövődöbéli viragzásnak a záloga; tegyünk úgy, mint a Száva melletti Bolovce ev. leányegyház, mely 18,000 koronáért 430 holdas birtokot vett s e birtok jól kezelve pár év múlva már ezer koronánál többet fog érni. »*Veszedelmes idők*« címen egybe hasonlítja a mai kort az Isten fia megjelenésének idejével. Valamint akkor Heródes a zsidók királya mindent elpusztított, a mi trónját fenyegetni látszott, úgy ma is s épen a magát a szent Evangélium szerint nevező egyházban van ily Heródes nem is egy, de több, sok, azon kisebb nagyobb urak személyében, kiknek főérdekök az ő saját hatalmuk előmozdítása, melynek szolgálataiba hajtják a törvényt sőt magát a szent ígét is s elpusztítanak mindent, mi e hatalmi vágyuknak útját állja; valamint Jézus idejében voltak irástudók és pharizeusok, kik a népet tanították, vezették de a mellett zsarolták, s tenger törvénnyel terhelték, kik külsőleg szépek, belőlről azonban rútak voltak, kik egy lélek után — nem annak üdvössége, de saját dicsiretök céljából — vég nélkül futottak, kik templomra mondott eskü alól fölmenteni tudtak, de templomra felajánlott arany adása alól fölmenteni nem tudtak stb. stb. úgy ma is vannak ezekhez hasonló irástudók és pharizeusok, kik gyártják a sok törvényt, cikket és szabályrendeletet, magok azonban azokat meg nem tartják; rakják a sok terhet az egyház vállaira, magok azonban nem hordják; külsőleg ők is szépek, tisztések, igazságosak, mert hiszen az igazságért szenvedett vértanukat és hitvallókat senki náluk ékebben magasztalni, sirjaikat szebben koszorúzni nem tudja: a mellett azonban — belsőleg rútak, igazságtalanok lévén — üldözik Krisztus igazságát s a hit vallóit. Teszik ezt természetesen báránybőrbe öltözötten, mondván, hogy ők csak az agitátorokat, izgatókat, panslávoakat, rossz hazafiakat s hazaárulókat üldözik. — Voltak vének is Jézus idejében, ma is vannak kik

mást ma sem csinálnak, minthogy fejikkel bölintgatnak, jóváhagyást intnek. Püspökök is voltak, sértetlenek s fényesek (Ján. 18. 22.) vannak ma is, pedig milyen hatalmasok! Jaj annak a — különösen pap vagy káplánnak — a ki a püspöknek elenszegül. »Kár, nagy kár, hogy a régi superintendensek helyett püspököket kapott az egyház,« így kiált fel a cikkirő! Voltak iskolák is, gyűlések, tanács, volt Júdás és Pontius Pilátus; mindez van ma is. A Pilátusokról a cikkirő azt tartja, hogy azokra csak kicsit rá kell ijesztetni. »Nem vagy jó hazafi, ha ezt meg nem teszed,« — mindjárt megteszi s megtagadja az igazságot a falánk farkasok kedvéért, — a maga igazolására pediglen ezt mondja: »Hja! hiába, nem telhettem máskép. Nagy a sovinizmus hatalma« (nagy az epehezusi Diana!) Veszedelmes idők! — A »veszedelmes« cikk után szinte jól esik az embernek elolvasni *Slávik* János tót egyháztörténetirőnek »*Pilarik András*-ról írt életrajzi töredékét, melyből megtudjuk, hogy a híres Pilarik papi család e sarja igen sok tanulás, nitás- és külföldi utazással készült papi pályájára, melyet azonban hol s meddig futhatott be, nem tudjuk. Külföldön azért is járt sokat, mert itthon akkortájt igazán veszedelmesek voltak az idők, sőt gonoszak az Úr 1674-ik évében. *Bella* Method. Luk 5. 31 alapján: »Nem szütködnének az egészségesek orvos nélkül« címmel rámutat egyházunk egy nagy sebére, t. i. a *lélekszám fogyására*, amit több egyház statisztikájával igazol. A baj okát is keresi egyrészt az *Amerikába* való kivándorlásban, még inkább a *regyesházasság* okozta veszteségekben (I. Hir. 11.), de leginkább keresi s találja a baj okát (I. Móz. 38. 9—10 alapján) az *egy-gvermekrendszer* rákfenéjében s az azt követő gyermektelenségben, mely ellen állandóan imádkoznunk kell, mert e nehéz bajban nem segít az egyházi fegyelem; a vegyes házasság okozta veszteségek elhárítására azonban már helyén való a fegyelem gyakorlása. — Bellának e cikkére a következő számban több rendbeli választ olvasunk. Így *Bujna* Márton bakabányai hirasában megemlékezik arról, hogy Hontban is pusztít a *természetellenes gvermektelenség*, mely nyavalya ellen *Baltik* püspök honti visitációi alkalmával mostanában állandóan küzd püspöki beszédekben, *Krupec* István honti alesperes pedig Hontvármegye közgyűlése útján a kormány s törvényhozás elé terjesztette fel ez országpusztító bűnt. Az egyházi fegyelem gyakorlása kérdésében igen figyelemreméltóan válaszol Bellának *Hlavács* Milán. A szép cikk veleje az, hogy az ev. egyházban *fegyelmet csupán az Isten ígétével* gyakoroljunk, ezt cselekedte a mi Urunk is; prédikáljunk bárhol, jó és rossz időben, templomban s azon kívül és mindig igaz szeretettel, hittel s meggyőzően, és a mi fő, életünk *peldájával* bizonyítsuk hirdetésünk igazságát, — ez a legjobb fegyelem, úgy a Péterek, Magdolnák, Zachausok s paráznákkal, és egyéb bűnö-

sökkel, valamint általán a néppel és az úri közönséggel szemben is. A nép rendszerint meg is hallgatja az igét s a szívébe is fogadja, ki is kél az sokszor s a nép ily fiának az igazságot erősebben is meg lehet mondani; az urak pedig, ha nem hallgatnak az Igére, még kevésbé hallgatnak az egyházi fegyelem szavára; hivatalos fegyelem, hivatalos papi stílus phariseismust nevel egytelől (t. i. a fegyelem gyakorlásánál) s sektáskodást szül másfelől (a fegyelmezettelnél). — *Hlavács* Milanról kétszer is van szó, mint a nagy miavai egyház papjelöltjéről, kit mint elnozdított volt kochanóci káplánt (püspökét sértette) a felettes hatóság kizárt a jelöltek sorából, Miava opponnál. — 1848. XX. t.-c.-ről is van szó: »*Örv. ndjünk és vigadozzunk*« címen Szemünk szikrázik, — miről nem is álmodtunk. — Ime itt van a számok tengerében! — fekete fehéren a papíron. — Kapunk korpótléket mi papok, egyházaink meg adókönyvitést, lesz közigazgatási segély is, stb. stb. de kapunk-e vajjon? mit szól ehhez a kormány s az országgyűlés? És mit szól azután a mi *autonomiánk*? »Az autonomia sértetlen« úgymond, az egyházi hatóság. Mi meg azt mondjuk, hogy ne ámítsuk magunkat. Mig mi vigan zengedezünk az autonomia böjti éneket énekel. — Uray orszgy. képviselő s ev. ref. egyház gondnok esetével is foglalkozik e magyar mottó alatt: »*Megemlegeted a napot, melyen megbántod a papot.*« A cikk épen azt bizonyítja, hogy Uray megsértette a papokat s a sértést vissza nem vonta. Miért? Azért mert manapság nem tisztelik épen a papot Magyarországon (I. Kor. 4. 13.) — Végül mindkét számban részletesen van szó a *Poszvék* Sándor által szerkesztett egyetemes új *névtárról*, mely bár értékes, de a tót evangélikusokat zomorítja

Kr.

T E M E T Ő.

Fuszek Tivadar.

Lapunk f. é. 7-ik számában közöltük a gyász-
hírt, hogy *Fuszek Tivadar* a pesti ág. hitv. evang. németajkú egyházközségnek felügyelője, hosszabb súlyos szenvedés után február 13-án Budapesten elhunyt. Halála nem jött ugyan váratlanul, mert a megboldogult évek óta betegeskedett; mind a mellett nagy veszteség az gyülekezetére nézve, melynek híthű, körültekintő és lelkiismeretes egyik vezére volt, kire egyházának most midőn a két Deáktéri egyház rendezése napirenden van, ige nagy szüksége volna.

Fuszek Tivadar Ferenc Zsigmond felügyelő Pozsonyban 1844-ben született. Már gyermekkorában került Budapestre, hol iskoláit is végezte. 1858. május 30-án confirmáltatott Lang Mihály az akkori

köztiszteletben álló lelkész által, és ezen gyülekezetéhez, melyben megújította és megerősítette a szent keresztség fogalmát, hűséges szeretettel ragaszkodott utolsó leheletéig. Nevét már a 70-es évek elején találjuk az egyház cselekvényes tagjainak névsorában. Erre nemsokára a presbyterium tagjává választották, mert az egyházi ügyek iránt meleg érdeklődéssel viseltetett. Később az egyház pénzügyi bizottsága elnökévé választotta és mint ilyen az egyház vagyonának gyarapítására nagy gondot fordított.

Midőn pedig 1895-ben báró *Kochmeister* Frigyes felügyelő előhaladott korára való tekintettel állásáról, melyet majdnem két évtizeden át nagy buzgósággal betöltött leköszönt, a gyülekezet bizalma *Fuszek* felé irányult és őt egyhangulag világi vezérévé választotta. Az egyházközség benne nem csalódott: *Fuszek* megtartotta, a mit felügyelői beköszöntőjében fogadott. Nemes úgyszeretettel, önzetlen buzgalommal, ernyedetlen szorgalommal és ritka pontossággal végezte felügyelő teendőit, egyházának javát mindenkor munkálta és előmozdította. Ósrégi gyülekezetének autonomiáját és jogait szintén mindig bátran és határozottan védte. A pesti magyar és német egyház közös ügyei és intézményei iránt szintén elismerésre méltó érdeklődést tanúsított; hosszabb ideig a két egyház iskolagondnoka volt és mint ilyen a tanügyet nagy odaadással felkarolta.

Manapság igen ritka olyan egyházfelügyelő, ki az Úr házát szorgalmasan felkeresné: *Fuszek* felügyelő ünnep- és vasárnapon az Úr hajlékának rendes látogatója volt, a zoltáriróval azt tartván: »Uram, szeretem a te házadban való lakásomat és a Te dicsőséged hajlékának helyét« (Zsolt. 26., 8.) Kegyes lélek volt, mely minden nap küldte fohászait mennyei Atyjához.

Temetése nagy részvét mellett a Deáktéri templomból február 15-én délután ment végbe. A gyászoló családon kívül az egyház presbyteriumának számos tagja, a fővárosi testvéregyházak képviselői, a vallásnári testület, az iskolák tanári és tanítói kara és az elhunytak sok barátja és tisztelője jelentek meg. Bevezető gyászbeszéd elhangzása után *Schranz* János lelkész megható gyászbeszédet mondott; Ján. Jel. 14. r. 13. verséből kiindulva azon áldásos nyomokról beszélt, melyeket a megboldogult mint ember, mint felügyelő, mint keresztyén, mint rokon és barát hátrahagyott. Erre az egyházi énekkar, melyet az elhunyt alapított, gyászdalt énekelt. Ezután kivitték az elhunytat a kerepesi-uti temetőbe, hol *Broschko* Adolf segédlelkész imádsága és egy gyászbeszéd elhangzása után örök nyugalomra helyezték. Nyugodjék békességgel, legyen áldott emlékezete!

Üzenetek.

Kézirat viszaküldésére nem vállalkozunk.

B. E. Köszönjük. **H. K.** Szívesen vesszük bármikor. **V. Gy.** Szívesen. **F. G.** A 9-ik számba már nem fér; a 10-ik számban. **L. K.** Mihelyt helyet szoríthatunk neki. **Br. A.** Megkaptam köszönöm. **K. J.** Megkaptuk mind kettőt. **Dr. T. J.** A jelen számmal egyidejűleg elküldtük.

Pályázat

A bánsági ágost. h. evang. egyházmegyéhez tartozó antalfalvi lelkészi állomásra.

Javadalom: 1. 36, harminchat katr. hold szántóföld adómentes élvezete.

2. Szabad lakás a paplakon, hozzávaló udvar és kert 800 ölnyi területen.

3. 2800 azaz kétezer nyolcszáz korona készpénz előleges 700 kor. negyedévi részletekben.

4. Négy öl tűzifának fuvarja Pancsováról.

5. Hivatalos utakra ingyen fuvar.

6. Szolgálati nyelv a tót.

7. Kötelessége a lelkészi teendőkhöz kívül az ifjúság vallásoktatása úgy az iskolában, mint a templomban. Továbbá az egyházi alap kezelése körül való felügyelet és a könyvelés körüli segédkezés minden külön díj nélkül.

Szabályszerű jelentkezés a főesperesnél f. é. március 20-ig.

Temesvár, 1904. febr. 24.

Kramár Béla

főesperes.

21 2-1

Pályázati hirdetés.

A békési ág. hitv. ev. egyházmegye alólírott elnöksége a tótkomlói egyik

lelkészi

állomására pályázatot hirdet.

A lelkészi szolgálat nyelve tót és magyar.

Az állomás díjlevele a következő:

1. Tisztességes szabad lakás, melynek külső tisztogatása és javítása az egyház gondnokát, a belső helyiségek tisztogatása pedig az illető lelkészt illeti, mely célra az egyház évenként két véka meszet szolgáltat ki az illetőnek.

2. Fél telek szántóföld, vagyis harminc hold és ezzel járó tizenegy holdnyi legelő

illetőséggel, tehát összesen negyvennégy hold.

3. Kétszáz köböl búza természetben. (246 hl.)

4. Kenderföld természetben.

5. Négy szekér széna helyett harminc forint o. é. pénzü (60 k.)

6. Négy öl kemény tűzifa természetben.

7. Három offertorium karácsony, husvét és pünkösöd napjain, melynek $\frac{2}{3}$ részét a két lelkész. $\frac{1}{3}$ részét a tanító urak kapják.

8. Gyermekegyes egyházkezelők avatásáért 20, azaz húsz krajcár (40 f.)

9. Házaspárok esketéséért egy forint o. é. (2 k.)

10. Predikációs halottól egy forint (2 k.) predikáció nélkül való temetésért tizenkét kr. o. é. (24 f.)

11. Keresztelési, esketési, halálozási és kihirdetési bizonyítványokért negyven kr. o. ért. (80 f.)

Ezen hivány birtokosa az esperességi özvegyárva-intézet pénztárába bekebelezési díj fejében egyszer mindenkorra 120, szóval százhusz for. o. ért. (240 k.), valamint évenként 12, azaz tizenkét for. o. ért. (24 k.) fizetni tartozik.

A pályázók a szükséges okiratokkal felszerelt és sajátkezűleg írt folyamodványukat **1904. márc. 17-ig** az alulírott espereshez küldjék be Orosházára.

Szarvas, 1904. febr. 29, Orosházán, 1904. febr. 29.

Haviár Dani

egyházmegyei felügyelő. 24 2-1

Veres József s. k.

esperes.

Pályázat

a bánsági ágost. h. ev. egyházmegyéhez tartozó resiczai kongruás egyházközség lelkészi állomására.

I. Javadalom: 1600 kor.

2. Szabad lakás (három szoba, konyha, kamara, padlás és egy kis kert az udvaron).

II. Szolgálati nyelv a német, a ki a tót nyelvet bírja, előnyben részesül.

Szabályszerű jelentkezés f. évi március 20-ig a főesperessi hivatalnál.

Temesvárott, 1904. febr. 24.

Kramár Béla

22 2-1

főesperes.

Az 1902. évi verseczi ipar és gazdasági kiállításán és az 1901. évi makói ipar és gazdasági kiállításán a nagy diszoklevéllel kitüntetve.

Wegenstein C. L.

== első délmagyarországi ==

orgona-építő műintézet

(villamos tüzemre berendezve)

Temesvárott.

Szállít kitünő, legújabb rendszer szerint készített

== pneumatikus ==

orgonákat

bármily nagyságban

a legolcsóbb árak mellett.

Javítások, átalakítások és hangolások átvételnek, olcsón és kitünő szakértelemmel eszközöltnak.

Bővebbi felvilágosítással és költségvetéssel szívesen szolgálók.

Az 1896. évi kiállításán a nagy milleniumi éremmel kitüntetve. 27-7

Pályázat.

A budapesti ág. h. ev. főgimnáziumban egy

tornatanitói és egy rajztanári

állás betöltendő, amaz rendes, esetleg helyettes, az utóbbi helyettes minőségben alkalmazandó egyennel. A helyettes alkalmazása egyelőre egy évre szól. A rendes tornatanító javadalma évi 1800 (ezernyolczszáz) kor. fizetés, 600 kor. lakáspénz, szabályszerű ötöd-éves korpótlék (a másutt rendes alkalmazásban töltött évek beszámításával) a nyugdíjra való jogosultság az 1894. évi XXVII. t.-c. értelmében; a helyettes rajztanár évi javadalma 2000 (kétezer) korona) A rajztanári állásra pályázók közül előnyben részesül az, aki a szabadkézi és mértani rajz mellett az alsóbb osztályokban a számtant is, a tornatanítók közül az, a ki a torna mellett a vi-

A két állás ág. h. ev. va'ásu, ilyenek nem léteben ev. ref. egyénekkel fog betölteni, s a megválasztottak által f. évi szeptember hó elején lesz elfoglalandó. Az egyháztanácsához intézett, s születési, képesítési s működési bizonyítvánnyal felszerelt kérvényeket a főgimnázium igazgatójához f. évi április 5-éig kell beküldeni.

Budapesten, 1904. február 23.

Dr. Magoesy Dietz Sándor s. k.

I. isk. felügyelő.

Göbi Imre s. k.

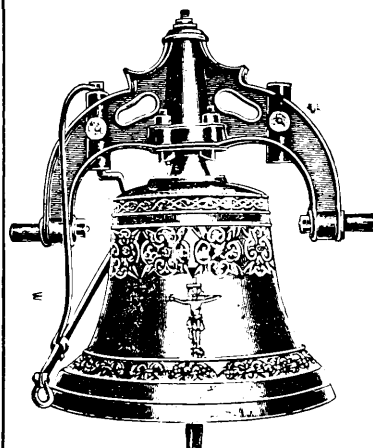
igazgató.

19 2-2

baktai EGRY FERENCZ

harangöntő

Kis-Gejőcz, Ungmegye.

Ajánlom *harangöntő műhelymet*, amely legrégebbi és legjobb hírnevű az országban.

Teljes szavatosság mellett szállítok

HARANGOKAT,

bármily súlyban. Nem tetszőket feltétlenül visszaveszek és a költségeket visszatérítem.

Tessék árjegyzéket kérni!

Kivonat az elismerő iratokból:

Igen tisztelt Egy ur!

A harangok megérkeztek jól, épen és szerencsésen. Mitután hangjukat kipróbáltuk, csak annyit írok a legnagyobb örömmel, hogy remek és rendkívül kitünően összevágó, szívet-lelket elbájoló zenét, rithmikus összhangot adnak. magam és a hívek egész serege, kivétel nélkül, tökéletesen meg vagyunk elégedve. Lám, lám, én föltétlenül biztam Egy urban, de azt még sem reméltem, hogy ily remek, ép és hibátlan hangú és anyagu harangot fog előállítani. Annyit mondhatok, hogy ez lsten különös kedvezése mi reánk, mert e két új harang és a régi egy anygali, égi, fonséges melódiát — classicus összhangot, egy búbajosán összefort egészét, a legfonségesebb szímfőntát alkotnak.

No de kap is dicséretet minden egyes atyafitól, akik valósággal belcódultak a gyönyörű hangú és kiállítású harangba. Szóval oly harangunk van Egy urtól, hogy 6—7 vármegyében kell keresni párját. On edes Egy ur, búszko lehet mesterségére, de mi meg örökké búszkék leszünk a mi páratlanul kellemes, összhangzó, elbűvölő harangjainkra.

Fogadja igaz tiszteletem, elismerésem és hálám soha el nem évülő kifejezését, ki is vagyok és maradok a legteljesebb bizalommal, szeretettel és nagyrabecsüléssel

Falkuson, 1901. november 15.

lekötelezett hiva

Demeter János.

A szatmári kiállításon (1903). jury tag. aranyérem és diszoklevéllel kitüntetve.

Jobb és megbízhatóbb

magvakat

s olcsóbban sehol sem kapni, mint

F á b i á n B é l a

magkereskedésében

Budapest, IX. ker. Üllői-ut 73. szám.

Arjegyzéket ingyen és bérmentve küld.

12. 10-5.

MARX és MEREI

magyar tanszergyárosok

Budapest, VI, Aradi-utca 60.

Gyártanak mindennemű fizikai, kémi-
ai és geometriai

tanszereket

felső-, közép- és elemi iskolák részére.
Kitüntotve az Orsz. Iparegyesülettől új
ipar meghonosításáért és versenyképes-
ségért. 12-4

✠ Hazánk legrégebb harangöntődéje. ✠

Alapított 1816-ban. Tíz évi jótállás.

✠ *Előnyös feltételek engedtetnek.* ✠

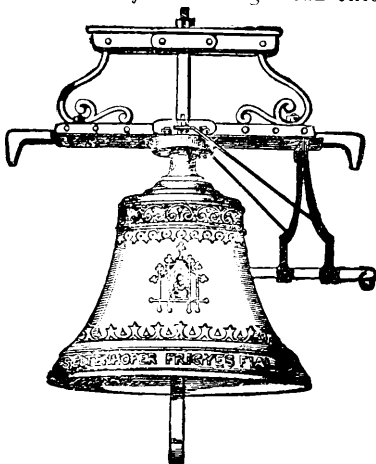
SELTENHOFER FRIGYES FIAI

SOPRONBAN

cs. és m. királyi udvari szállítók.

Ajánlják legjobban berendezett harangöntődjüket a t. községek- és egyházaknak. Harangok bármely nagyságban és zengzetben csak a legfinemabb harangérből tiszta csengő hanggal öntetnek. Repedt harangok újraöntetnek; ezek, valamint az új harangok is, a már meglévőhöz teljes összhangzatban öntetnek. Minden harang

hangja előre határoz-
tatik meg. Különösen
figyelmeztetjük szaba-
dalmazott kovácsolt
vasból készült szerke-
zetünkre nagy harang-
ok részére, mely ál-
tal ezek könnyen húz-
hatók s a falakat nem
rázzák. Fakoronákkal
bíró harangok ezen
szerkezetre olcsó árért
átalakíttatnak. Ková-
csolt vasból készült
tüzmentes harangáll-
ványokat, célszerű szer-
kezetben s olcsó árak
mellett legjobban aján-
lunk. **Költségetések**
kel s képes arjegyzék-
kel postafordultával
szolgálok.

Pályázat

a **zolyom!** ág. h. ev. egyházmegyéhez
tartozó **horhási** egyházban megüresedett

rendes lelkészi állomásra.

Javadalom: 1. Négy szobából s a szükséges mellékhelyiségekből álló lakás — és a lelkészlak mellett egy nagy és egy kisebb kert haszonélvezete. 2. készpénzben 210 korona. 3. Kongrua 1600 koronáig. 484 kor. 37 f. 4. 70 pozs. mérő gabona megváltás címén 392 kor. 5. Becsó leányegyházról 1 1/2 hl. rozsa. 6. 50'4 métermázsza széna, természetben adva. 7. 56 köbméter tűzifa. 8. Szántóföldek ingyen használata, melyeknél a munkát az egyháztagok teljesítik. 9. Átlagban 80 pár csirke. 10. Kolleda megváltás címén 16 kor. 80 fill. 11. Stola és offertoriumok körülbelől 220 kor. A magyar és tót nyelv ismerete szükséges. Jelentkezés képesítést igazoló okmányokkal együtt folyó évi március 24-éig az alulírott főesperesi hivatalnál.

Budapesten, 1904. febr. 26. Breznóbá-
nyán, 1904. febr. 25.

Csipkay Károly

em. felügyelő. 23 1-1

Svehla Gusztáv s. k.

főesperes

Egy háztartási mérleg ingyen!

Mesés olcsó árak mellett küldöm szét túlhalmozott raktá-
ramból világhírű s kiválóságukért általánosan kedvelt

mexikói ezüst-áruimat

és pedig:

6 drb	mex. czüst asztali kést
6 "	" " evővillát
6 "	" " evőkanalat
12 "	" " kávéskanalat
6 "	kiváló deszertkés
6 "	" deszertvilla
1 "	mexk cz. levesmer. kanál
1 "	" ezüst tejmerítő
1 "	" elegáns szalon asztali gyertyatartót

46 drb összesen csak 6.50 frt.

Minden megrendelő ezenkívül jutalomképen egy szavatossá-
g mellett pontosan működő 12 és fél kiló hordképességű
háztartási mérleget kap teljesen diitalanul. A mexikói ezüst
egy teljesen fehér fém (belül is) melynek tartósságáért és
kiváló minőségéért jótállást vállalok. Szétküldés a pénz elő-
zetes megküldése esetén vagy utánvétellel történik az euró-
pai raktárból. 12-9

Auffenberg József, Budapest, VII., Huszár-u. 6.

Hihetetlen!

4 1/2 kg. legfinomabb a sajtolásnál kevésbé megsérült

✠ **PIPERESZAPPAN** ✠

(kb 50 drb) rózsá. speik, moschus és ibolya illatokból
szépen összeválogatva, míg a készlet tart 5 koronáért
kapható.

A pénz előleges beküldése vagy utánvét mellett küldi
Auffenberg József Budapest, VII. Huszár-utca 6.